

Wat met de ouderen in de hedendaagse samenleving

Robert E. Vandenberghe

**Wat met de ouderen
in de
hedendaagse samenleving**

Robert E. Vandenberghe

INHOUD

- Voorwoord 7
- 1. Probleemstelling 9
  - Wat met de ouderen in de hedendaagse samenleving? 9
  - Wie zijn “de ouderen”? 10
  - Een groeiende en krachtige groep 11
  - Een samenleving die niet meer past 12
  - De kern van het probleem 12
- 2. De stijgende levensverwachting 15
- 3. De vergrijzende samenleving 19
- 4. Waarom ouderen uit beeld raken 23
  - De toenemende complexiteit van het dagelijkse leven 24
- 5. Ouderen en telefonie 27
  - De vaste telefoon 27
  - De mobiele telefoon 28
  - De smartphone 30
- 6. Ouderen en de computer 33
  - De mainframe 33
  - De personal computer 34
  - Conclusie 35
- 7. Ouderen en televisie 37
  - Analoge televisie 38
  - Satelliettelevisie 39
  - Digitale televisie 40
  - De smart-tv 41
- 8. De technologiemaatschappij 43
  - De technologische evolutie 44
  - Oorzaak van de snel evoluerende technologie 45
  - Technologie en nieuwe mentaliteit 46

- 9. De verjonging van de actieve samenleving 49
  - De zakenwereld 49
  - De politieke wereld 50
  - Conclusie 52
- 10. De veranderende arbeidswereld 53
  - De verschillende fasen in het beroepsproces 53
  - Wat met ervaring? 55
  - Is levenslang leren het antwoord? 55
  - Conclusie 56
- 11. Ouderen en de digitalisering 57
  - Bankieren 59
  - Betalen 61
  - Informatie 63
  - Tickets, toegangsbewijzen, e.d. 64
  - Administratie: de e-Box 66
  - Formulieren en attesten 67
  - Afspraken en reservaties 68
  - De e-commerce 68
  - Conclusie 70
  - Breuk in de samenleving 72
- 12. Wederzijdse kritiek 75
  - Wat ouderen de jongeren verwijten 75
  - Hoe jongeren naar ouderen kijken 81
- 13. De toekomst: hogere pensioenleeftijd? 83
- 14. Wat moet er gebeuren? 89
  - Over de auteur 93

Voorwoord

Dit essay wil geen pamflet zijn tegen jongeren, noch een aanklacht uit naam van ouderen. Het wil evenmin vervallen in nostalgie of verwijt. De bedoeling is veeleer inzicht te bieden in een werkelijkheid die zich in de hedendaagse samenleving steeds scherper aftekent.

Velen ervaren vandaag dat het leven in onze samenleving in snel tempo verandert. Technologische evoluties, nieuwe gewoonten en maatschappelijke verschuivingen scheppen kansen, maar roepen tegelijk ook vragen en spanningen op. Vooral voor ouderen brengen zij niet zelden gevoelens van onzekerheid, vervreemding en geleidelijke uitsluiting mee. Wat voor de ene vooruitgang betekent, wordt voor de andere een nieuwe drempel.

Die gewaarwording is uit eigen ervaring ontstaan. Toch is zij niet louter persoonlijk of toevallig. Zij wijst op een bredere maatschappelijke ontwikkeling die aandacht en bezinning verdient. Wanneer grote groepen mensen het gevoel krijgen minder vanzelfsprekend mee te kunnen, dan raakt dat niet alleen hun individuele situatie, maar ook de kwaliteit en de samenhang van onze samenleving als geheel.

Met dit essay wordt geprobeerd die problematiek onder woorden te brengen. Niet om tegenstellingen te verscherpen, maar om begrip te bevorderen en aan te zetten tot reflectie. Want waar een werkelijkheid wordt herkend en benoemd, kan ook de wil ontstaan om er op een menselijke en rechtvaardige manier mee om te gaan.

Wat hier volgt, wil dan ook niet alleen benoemen wat fout loopt, maar vooral zichtbaar maken wat in stilte groeit en te vaak onopgemerkt blijft. Want de plaats die ouderen in een samenleving innemen, zegt uiteindelijk veel over de menselijkheid, de samenhang en de toekomst van die samenleving zelf.

HOOFDSTUK 1

Probleemstelling

Wat met de ouderen in de hedendaagse samenleving?

We maken er een vraag van. Geen vraag die zich opdringt in één groot, schokkend moment, maar een die zich langzaam aandient. Een vraag die ontstaat uit kleine, ogenschijnlijk onschuldige voorvallen. Op zichzelf staand lijken ze banaal, maar samen vormen ze een patroon dat moeilijk te negeren valt.

Een vijfenzeventigjarige misdaadauteur wordt geweigerd door een uitgever. Niet omdat zijn manuscript ondermaats is, maar omdat hij “niet verkoopbaar” zou zijn. Te oud. Niet aantrekkelijk voor het publiek. Men vraagt zich niet af wat hij te vertellen heeft, maar wel hoe hij eruitziet op de achterflap.

Een man met twintig jaar ervaring stelt zich kandidaat voor een commissie. Hij wordt niet weerhouden. Zijn plaats gaat naar iemand met nauwelijks zes maanden ervaring. Vernieuwing, zo heet het dan. Of is het gewoon een voorkeur voor jonger boven ouder?

Een voormalig voorzitter van een internationaal gerenommeerde organisatie beschrijft in de media hoe hij zich na zijn afscheid van de ene dag op de andere overbodig voelt. Alsof zijn opgebouwde kennis en inzichten plots geen waarde meer hebben.

Een muzikant wordt uit een band gezet. Niet omdat hij slecht speelt, maar omdat hij ouder is dan de rest. Hij past niet meer in het beeld. Een rimpel te veel op een podium dat blijkbaar alleen voor de jeugd bedoeld is.

Oudere acteurs en presentatoren verdwijnen stilaan van het scherm. Niet omdat ze hun vak verleerd zijn, maar omdat ze minder “aantrekkelijk” worden geacht. Alsof ervaring een tekortkoming is geworden.

Wat is hier aan de hand?

Deze voorbeelden zijn geen uitzonderingen. Ze zijn signalen van een bredere evolutie. Een evolutie waarin ouder worden niet langer gezien wordt als een verrijking, maar als een probleem. Als een fase waarin men langzaam maar zeker naar de rand van de samenleving wordt geduwd.

Oud zijn lijkt geen natuurlijke levensfase meer, maar een impliciete diskwalificatie.

Wie zijn “de ouderen”?

Voor we verder gaan, moeten we eerst duidelijk maken over wie we het eigenlijk hebben.

Wanneer spreken we van “ouderen”?

In de meeste gevallen verwijst men naar mensen vanaf vijftenzestig jaar – de leeftijd waarop men traditioneel met pensioen gaat. De term “senior” wordt vaak gebruikt als vriendelijker alternatief, maar verandert weinig aan de onderliggende betekenis.

Toch blijkt die grens verrassend rekbaar.

Wie net de vijftenzestig voorbij is en zich nog energiek en actief voelt, zal zichzelf zelden als “oudere” bestempelen. Dat label wordt gemakkelijk doorgeschoven naar de

volgende leeftijdsgroep. Zeventigers kijken naar tachtigers, tachtigers relativëren het begrip volledig.

En toch, hoe men het ook draait of keert: in de maatschappelijke logica worden vijfenzestigplussers beschouwd als ouderen. Het is een administratieve en sociale realiteit, los van hoe men zich voelt.

Een groeiende en krachtige groep

Wat vaak vergeten wordt, is dat ouderen vandaag een bijzonder belangrijke groep vormen.

Financieel gezien staan velen er relatief goed voor. Ze hebben een pensioen, spaargeld en vaak minder vaste kosten dan jongere generaties. Het zijn zij die buiten het hoogseizoen reizen, die tijd hebben om te consumeren, die investeren in comfort, cultuur en ontspanning. Economisch spelen ze een grotere rol dan vaak wordt erkend.

Daarnaast is er de demografische realiteit: de groep ouderen groeit. De vergrijzing zorgt ervoor dat zij een steeds groter aandeel van de bevolking uitmaken. Het gaat dus niet om een marginale groep, maar om een aanzienlijk en toenemend deel van de samenleving.

Binnen die groep kunnen we grofweg twee types onderscheiden.

Enerzijds zijn er de ouderen die actief willen blijven. Mensen die hun ervaring willen inzetten, die willen bijdragen, die zich nog betrokken voelen bij het maatschappelijke gebeuren. Anderzijds zijn er zij die na een lange loopbaan bewust kiezen voor rust. Zij willen genieten van hun pensioen, zonder verplichtingen, zonder druk.

Beide keuzes zijn legitiem. Beide verdienen respect.